

FORTIDSMINNEFORENINGEN

Aust-Agder lokallag

Froland kommune
Teknisk virksomhet
Frolandsveien 995
4820 Froland

post@froland.kommune.no

Deres sak: Kommuneplanen for Froland - Arealdel - Forslag lagt ut til offentlig ettersyn, 21/1572.

10. september 2022

Merknader til forslag til ny arealdel, offentlig ettersyn - Kommuneplanen for Froland kommune, 2021-2033.

Det vises til varsel om offentlig ettersyn av forslag til ny kommuneplan (Arealdel) for Froland kommune. Fortidsminneforeningen har tidligere den 9. november 2021 uttalt seg i saken og ønsker på nytt å komme med våre merknader rundt det nye forslaget som ble lagt ut tidligere i sommer, med høringsfrist 10. september 2022.

Fortidsminneforeningen har som formål å arbeide for bevaring av vårt lands verneverdige kulturminner, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse. Vi skal være den ledende frivillige organisasjonen i det norske kulturminnevernet. Våre hovedoppgaver er blant annet å arbeide for å styrke tradisjonshåndverket og bygningsvernet, kjempe for at verdifulle kulturminner og kulturmiljøer skal bli ivaretatt ved å engasjere oss i lokale vernesaker og påvirke kulturminnepolitikken i Norge.

I vurderingene som kommunens administrasjon har foretatt seg etter forrige høring høsten 2021 har man med glede tatt til seg våre merknader om at kulturminneplanen skal være førende/hensynstaket i kommunens arealdel. Om vi har forstått forslag til arealkartet riktig så legges det opp til at noen av kulturminnene/kulturmiljøene legges inn som hensynssoner for bevaring (H570). Dette er i tilfelle positivt, men vi mener at alle stedene som er nevnt i kulturminneplanen må legges til som hensynssoner og at det må lages en tydelig plan for hvilke rammer som skal gjelde innenfor disse hensynssonene, slik at det blir enkelt for alle parter å forholde seg til disse sonene. I årene videre må det i samarbeid med lokalt historielag og huseiere jobbes for å få inn andre kulturminner og kulturmiljøer i kulturminneplanen og i arealplanen inn som hensynssone.

I forslaget vises det til at målsetningen fra kommuneplanens samfunnsdel er styrende for arbeidsgruppens videre planarbeid med arealdelen. Følgende hovedmålsetninger i samfunnsdelen er;

- God helse og livskvalitet.
- God utdanning.
- Bærekraftige byer og lokalsamfunn.

Videre går det frem at arealbruk, utbyggingsmønster og transportpolitikk, skal primært ta hensyn til helse, trivsel, natur- og kulturmiljø og gode levekår.

Under punktet «Kulturminner/kulturmiljø» sies det at der finnes registrerte kulturminner/ fornminner i områdene. Disse ligger i følge kommunen skjermet til i forhold til påtenkt utbygging. Videre planarbeid med detaljplaner vil kunne ivareta disse funnene sies det. Videre sies det at Kommuneplankartet har avmerket alle registrerte fornminner og at gamle ferdselsveger og allmannavegen er tegnet inn på kartet. Vi er ikke enige i at alle kulturminner er registrerte og heller ikke at de er skjermet fra påtenkt utbygging.

I konsekvensutredningen som synes å være laget av Froland kommune internt sies det at påvirkningene på kulturmiljøene i området (merket W i arealplan kartet) for Bøylestad som ønskes utbygget til næring er «forbedret», «ubetydelig endring», «noe forringet», dette reagerer vi på og synes er merkelig.

Industriområdet som planlegges for Bøylestad var oss ikke kjent tidligere og om planene slik de foreligger realiseres vil det få store følger for både kultur- og naturmiljøene i området. Det kan føre til at kulturminner går tapt. Der er mange kulturminner i området, derav fra gruvedrift, mange husmannsplasser, løer, oppdemninger, og mange kullmiler til jernverket på Nes Verk. I tillegg vil det store skogområde mellom Libru og Nes Verk kunne gå tapt.

Det er verdt å merke seg at Froland historielag også har funnet rester av den eldste jernbanen på Sørlandet i og under fundamentet til den eksisterende veien mellom Blakstad og Bøylefoss, bl.a. ved Solheimsvannet. Froland historielag antyder at disse kulturminnene går tapt om veien blir utbedret. Bygges området ut vil det også påvirke veiene til området, inkludert restene av jernbanen som det her vises til.

Det snakkes mye om at kommunens arealdel skal bygges på FN's bærekraftsmål, men ved å bygge ned store naturområder som planlagt på Bøylestad, som inkluderer en rekke kulturminner, så bidrar en etter vår mening til det motsatte. Skal vi nå bærekraftsmålene må en se på hvordan en kan få ned forbruket, istedenfor å bygge opp rundt økt forbruk. Skal en klare dette på en holdbar måte kreves det store og viktige beslutninger politisk som motiverer til et økt gjenbruks- og reparasjonssamfunn, slik at ulike industrier og den vanlige person kan finne disse løsningene billigst.

Den forrige Regjeringen hadde som målsetting at ny industri skal etableres på gamle industritomter hvor infrastrukturen er til stede. Skogene på Bøylestad oppfyller ikke disse krava.

Kulturminnene under er noe av følgende som vil bli involvert om en aksepterer en ny arealdel for industriområdet på Bøylestad (W merket på kommunens oppdaterte arealdel kart):

- Løer:
  - Stormyrheia (Står fortsatt)
  - Lonene (flyttet)
  - Glomslåtta
  - Asmunden (Står fortsatt)

- Stemmer/Oppdemninger:
  - Stemmene i tilknytning til Mossevannet. Siden disse stemmene ble brukt til sagbruket på Saga, er de fleste intakte.
  - Stemmene i tilknytning til Herselvannet er brukt til fløtning, og er gamle. Det er to små demninger ved Stueste som mangler. Disse er det noe synlige rester av.

- Husmannsplasser:
  - Elesnes (Tuftene står)
  - Sagmoen
  - Saga (Står)
  - Vålandsmyra (bor folk)
  - Eikeland (Steinrøyser igjen)

Disse kulturminnene er på det planlagte industriområdet (1800 dekar) eller i området som er med i «randsonen» (med industriområdet er det da på 4000 dekar).

Alle disse kulturminnene ligger i et større kulturmiljø, bestående av kulturlandskap og kulturminner, som i en helhet forteller en historie som ikke vil kunne forstås om området nedbygges slik det er planlagt. At forholdene for kulturminnene skal bli «forbedret» fordi de blir lettere tilgjengelig fra et kjøretøy blir etter vår oppfatning helt feil. Husmannsplasser, løer, osv lå i utkanten av en grunn og er en viktig del av historien/opplevelsen.

Denne typen kulturminner med kulturlandskap (som i dag ofte har grodd igjen men som vil komme frem om det ryddes) er underrepresentert på Riksantikvarens fredningsliste. Man risikerer altså ved at man fjerner disse eller at de blir oppslukt av store industriområder, vil miste mye av kunnskapen/formidlingsmulighetene om hvordan Norge har utviklet seg, fra et fattig land til et svært rikt land.

Sammendrag:

Det er positivt at kommunens administrasjon etter forrige høring høsten 2021 har tatt til seg våre merknader om at kulturminneplanen skal være førende/hensynstaket i kommunens arealdel. Om vi har forstått forslaget til arealkartet riktig så legges det opp til at noen av kulturminnene/

kulturmiljøene legges inn som hensynssoner for bevaring (H570). Dette er positivt, men vi mener at alle stedene som nevnes i kulturminneplanen må legges til som hensynssoner og det må lages en tydelig plan for hvilke rammer som skal gjelde innenfor disse hensynssonene, slik at det blir enkelt for alle parter å forholde seg til hva som skal kunne tillates og ikke. At en setter gode rammer for tilpasning til kulturmiljøet vil også ha en betydning for at både arkitekter og lokale håndverkere tillærer seg og viderefører den historiske lokale bygningsarven som vi i økende grad mener vil tjene regionen om en klarer å beholde vår særegenhet og identitet.

I årene videre må det i samarbeid med lokalt historielag og huseiere jobbes for å få inn flere andre kulturminner og kulturmiljøer i kulturminneplanen og i arealplanen inn som hensynssone.

I konsekvensutredningen som synes å være laget av Froland kommune internt sies det at påvirkningene på kulturmiljøene i området (merket W i arealplan kartet) for Bøylestad som ønskes utbygget til næring er «forbedret», «ubetydelig endring», «noe forringet», dette reagerer vi på og synes er merkelig. Det bes om en avklaring om hvem som har laget konsekvensutredningen. Er den ikke laget av en uavhengig part som også har høy natur- og kulturminnekompetanse, bes det om at hele konsekvensutredningen gjøres på nytt slik at det ikke såes tvil om slike særdeles viktige utredninger.

Innenfor område W i arealplankartet ligger der mange kulturminner i et større kulturmiljø, bestående av kulturlandskap og kulturminner, som i en helhet forteller en historie som kun vil kunne forstås om området ikke nedbygges slik det er planlagt. At forholdene for kulturminnene skal bli «forbedret» fordi de blir lettere tilgjengelig fra et kjøretøy blir etter vår oppfatning helt feil. Husmannsplasser, løer, osv lå oftest i utmark av en grunn, og bør forstås i sammenheng med området det lå i.

Denne typen kulturminner med kulturlandskap (som ofte i dag har grodd igjen) er underrepresentert på Riksantikvarens fredningsliste. På midten av 1800-tallet var der nær like mange eiendomsløse (husmenn og strandsittere) som bønder, i dag er kun en håndfull fredet. Ved å fjerne disse eller at de blir oppslukt av store industriområder risikerer en at man vil miste mye av kunnskapen/formidlingsmulighetene om hvordan Norge har utviklet seg, fra et fattig land til et svært rikt land.

Myndigheter og næringsindustrien har et stort samfunnsansvar for hvordan man skal videreutvikle nærmiljøene de bygger i, heriblant hvordan kulturmiljøene bevares og hvordan opplevelsen.

Vi kan ikke se at man gjennom FN's Bærekraftsmål ønsker økt forbruk av elektrisitet og ressurser. Ingen sier det vil være lett, men skal man nå bærekraftsmålene mener vi at det må helt andre tiltak til enn å bygge ned store naturområder som inkluderer mange kulturminner. Dette vil kreve store og viktige beslutninger med mot og vilje fra myndighetene på alle nivå. Vi kan derfor slik saken foreligger ikke støtte opp om det planlagte industriområdet som ønskes etablert på Bøylestad.

Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag håper dere vil ta nytte av våre råd og anbefalinger, og vil til slutt takke dere for at vi har blitt tatt med i høringslisten og ber om at vi får fortsette å bli høringsinstans i denne saken, frem til endelige vedtak er fattet.

Beste hilsen,

Torgrim Landsverk

Fortidsminneforeningen, Aust-Agder lokallag
v/Torgrim Landsverk
Styreleder

KOPI:

- Agder Fylkeskommune v/Seksjonen for kulturminnevern og kulturturisme.
- Fortidsminneforeningen, Agder avdeling.